

İSKİLİPLİ ÂTİF EFENDİ

Âtîf Efendi Akkoyonlu aşiretinden ve İmamoğulları denilen aileden Mehmed Ali ağasının oğlu olup, 1292 Hicri (M. 1876) senesinde Çorum'un İskilip kazasının Tophane köyünde dünyaya gelmiştir.

Annesi Mekke-i Mükerrerme'den göç etmiş Benî Hattap aşiretinden, Arap dedenin torunlarından Nazlı hanımdır. Altı aylıkken öksüz kalan Mehmed Âtîf, dedesi Hasan Kethüda Efendinin himayesinde yetişmiştir.

Hasan Kethüda Efendinin himmetiyle evvela köy hocasından başladığı tahsiline 1891 yılından itibaren iki sene İskilip'te, Müderris Hoca Abdullah efendi nezaretinde devam etti. 1893 Nisanında ailesinin karşı çıkmasına rağmen İstanbul'a geldi ve medrese tahsiline burada devam etti. 1902'de medrese eğitimini iyi derece ile bitirdi ve aynı yıl İstanbul Müderrisliğini (Profesör) kazandı, ertesi sene Fatih Camiinde ders vermeye başladı.

Mehmed Âtîf Efendi Cumhuriyet döneminde olduğu gibi, Meşrutiyet öncesi ve sonrasında da kötü niyetlilerin yanlış yorum ve bakış açıları yüzünden taşlanıp durdu. Ama o, bunlara sabretti. 1910'da medreselerin genel müfettişliğine getirildi.

Rivayete göre Japon büyükelçisi Baron Uşida kendisini ziyaret ettiğinde Âtîf Hocaya şöyle söylemiş: "Sizin gibi birkaç hoca daha olsaydı, İslâmiyet bütün Doğu'yu, bu arada Japonya'yı da fethederdi."

Âtîf Efendi içine kapalı, toplumdan uzak, kitapları arasında ördüğü kozasında yaşayan bir insan değildi. Eserlerine baktığımızda da her birinin bir toplumsal yarayı tedaviye, bir hayır hizmetine yönelik hazırlandığını görürüz.

Özellikle modernist düşüncelerin Osmanlı ülkesinin saçaklarını sardığı bir zamandaengin bilgisiyile bunlara karşı dimdik durdu. Şimdilerde memlekette cirit atan bir grup modernist,

oryantalist (doğu bilimci) mütercimi, ilmîlik yaparak meşhur olmak isteyen zavallılar o zaman da vardı. Ama karşılarında Âtîf Hoca ve emsali çetin ceviz ulemayı bulmuşlardı.

Âtîf hoca 1924 yılında “Frenk Mukallitliği ve Şapka” kitabını neşretti. Yani şapkaya dair kanunun kabulünden bir buçuk sene evvel... Bu risale körü körüne Avrupa taklitçiliğini eleştiren bir eserdî. Âtîf Efendi bu eserinde; Avrupa'nın ilim ve fennini almanın caiz, hatta lüzumlu bulunup, bizde yapılanın ise daha çok şuursuz bir batı taklitçiliği olduğunu, kılık kıyafette onlara benzemenin aslında ruhtaki bir bozuluşun alâmeti, bunun ise müstakil bir şahsiyet inşa eden İslâm düşüncesine zıt düştüğünü Resul-i Ekrem'in “*Bir kavme benzemeye çalışan onlardandır.*” hadis-i nebevisi ışığında izah etmeye çalışıyor ve şu hükmü veriyordu:

“Bir Müslüman simge ve alamet-i küfür sayılan bir şeyi zaruretsiz giymek ve takınmak suretiyle gayr-i Müslimleri taklit etmesi ve kendini onlara benzetmesi şer'an (dinen) memnûdur (yasaktır.)”

1 Kasım 1925'te kabul edilen Şapka Kanunu Anadolu'da yer yer protestolara sebep olunca, hükümet demir yumruğunu kullanmaya karar verdi. Konya, Maraş, Giresun, Rize, Erzurum, Kayseri gibi şehirlerde halkın şapkaya direnmesi buralarda gezici İstiklâl Mahkemelerinin dolaşmasına sebep oldu. Bu mahkemeler sadece Erzurum'da 30 kadar idam hükmü verdi.

Bu arada Şapka olaylarında etkili olduğu gerekçesi ile “Frenk Mukallitliği ve Şapka” kitabı toplatıldı ve yazarı hakkında inceleme başlatıldı. Halbuki, müellif bu eseri Şapka Kanunundan evvel neşretmişti . Kanunların ise geçmişe yönelik işlememesi bütün hukuk sistemlerinde en temel bir esastı ve bu bir güzel çiğnenecekti. Âtîf Hoca'nın mazlumiyet, mağduriyet, mahkûmiyet dakikaları artık gün sayıyordu...

Ve nihayet beklenen oldu. 7 Aralık 1925'te tutuklandı. Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından Giresun'a gönderildi. Buradaki mahkemede suçsuz olduğu anlaşılıp beraatına karar verilmesine rağmen, İstanbul'a getirildiğinde salınmadı. Çünkü asıl mesele Âtîf Hoca'nın suçlu olup olmaması meselesi değildi. Suç olmasa bile icat edilecekti. İstanbul'a getirildiği zaman bitkin ve zayıflamış bir haldeydi.

Necip Fazıl'ın naklettiği bir hadise de Âtîf efendi'nin mahkemeden bir gün evvel müdafaa-sını yazarken, birden dalıp rüyasında Rasûlullah'ı (s.a.v) görmesi, Kâinatın Efendisinin; “*Yanıma gelmek dururken ne diye müdafaa karalamakla meşgul oluyorsun?*” buyurması üzerine, yazdığı müdafaa-sını yırtması hadisesidir.

4 Şubat 1926 Perşembe... Sabahın ilk saatleri... Eski meclis binası yakınlarındaki Karaoğlan çarşısı... Metin bir şekilde, dilinde dualarla idam sehpa-sına gelen Âtîf Efendi kelime-i şehadetle bu dünya defterinin kapısını kapıyor ve Kur'an'da bildirilen dar-ı ahiretin özel bir bekleme salonu olan şehadet kapısını çalıyordu. Allah Rahmet eylesin.